

Vrijstaat Moresnet

BRODER

Europa: the boulevard of broken dreams

Liv Laveyne
Gezien op 25 februari 2025
Minard, Gent

Moresnet: een spietje neutraal gebied tussen België, Nederland en Duitsland was lang een vergeten cartografische rariteit in de geschiedenis. Maar vandaag is Moresnet weer hot. Eerst was er de gelijknamige tv-reeks met Boris Van Severen in de hoofdrol. Nu is er ook het theaterstuk 'Vrijstaat Moresnet' van muziektheater BRODER. Dat gezelschap blijkt al even ambitieus als Moresnet ooit was.

03 MAART 2025

Om het verhaal te begrijpen moeten we eerst terug gaan in de geschiedenis. Van 1816 tot 1920 lag, waar België, Nederland en Duitsland elkaar raken, het gebied Neutraal-Moresnet. Het ontstond na de val van Napoleon, toen de Nederlanden en Pruisen het bij de herindeling van Europa niet eens raakten over wie de waardevolle zinkmijn aldaar mocht bezitten. Dus werd Moresnet een vrijstaat met alle vrijheden van dien: er waren casino's, een eigen munt en postzegels. Op een bepaald moment zag het er zelfs naar uit dat de artificiële taal Esperanto de officiële taal zou worden. Het had een mini-Utopia (of een Europees Las Vegas) kunnen zijn ware het niet dat spanningen in Europa roet in het eten gooiden.

BRODER situeert het toneelstuk op dat scharniermoment, aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog, wanneer de voorbereidingen getroffen worden voor de viering van het 100-jarig bestaan van Moresnet. (Een viering die - dat behoeft geen *spoiler alert* - er nooit zal komen want op 4 augustus 1914 werd in een half uur tijd het staatje ingenomen door de Duitsers. Na de oorlog zou het gebied aangehecht worden bij de Belgische provincie Luik.)

BRODER vindt zijn thema's in bijzondere feiten die vaak al in de gleuven van het geheugen zijn gegleden

In ‘Vrijstaat Moresnet’ verzamelen de burgmeester, de herbergierster, de veldwachter, de industriële erfgename, de zwangere meid en de student zich in het café. Het zijn personages nog verzonken in hun onafwendbaar lot van het industrieel tijdperk. Is het daarom dat ik die avond in het theater op meerdere vlakken moet denken aan ‘Daens’. Kort door de bocht misschien, maar eindelijk staat actrice Antje De Boeck nog eens op de planken (en zij blijft in het collectief geheugen van Vlaanderen toch gegrift als het arbeidersmeisje Nette die tevergeefs fabrieksbaas -gespeeld door Johan Leysen- van zich af moet slaan in de film ‘Daens’). Evengoed moet ik denken aan de grootst opgezette ‘Daens’-musical die Studio 100 enkele jaren geleden maakte.

BRODER staat dan misschien niet in het Studio 100 Pop-up Theater voor 1800 man met rijdende tribunes en een decor, maar in de Gentse Minard schouwburg toont het muziektheatergezelschap zich al even ambitieus: met een zeskoppige cast en evenveel muzikanten (El Muzikgrupo el Kalimin) die op een stelling staan en daarbovenop een compleet treinspoor dat over de scène loopt tussen een woud van stalen stutten.

In de veilige theaterzaal is de Europese zwanenzang die buiten is ingezet al net zo voelbaar.

Het decor roept de sfeer van een zinkmijn op. Waar die ooit rijkdom schonk, is de grond nu uitgeput. De vele stutten ten spijt is de ondergang van Moresnet al ingezet. De burgemeester (Tom Van Landuyt) is – zo laat de politiek zich altijd kennen– er zich nog niet van bewust en maakt zich vooral druk over het vereiste aantal feesttafels. De herbergierster (Antje De Boeck) ziet het stilzwijgend aan. Zij weet: de grond is moe, het geld *verschwunden*, de eenheid in spreken en denken *foutu*. Een wond in de grond, een oord voor wie niet spoort: daartoe is Moresnet verworden. *The boulevard of broken dreams*. Als De Boeck zingt klinkt Marianne Faithfull niet ver weg.

Het kan geen toeval zijn dat Moresnet ruim een eeuw later weer zo *hot* is en terug op de (culturele) kaart staat. Daar waar mineralen in de grond als pasmunt dienen voor het (etnisch en cartografisch) verleggen van de grenzen. Daar waar ‘grenzen verleggen elders wordt beslist door hoge heren terwijl ze de mensen van het ene bakje naar het andere verleggen gelijk klein geld’, zegt de herbergierster als een vooroorlogse Cassandra. In de veilige theaterzaal is de Europese zwanenzang, die buiten is ingezet, al net zo voelbaar. De personages zeulen met zinken kisten: een lijk, alaam of restafval van een oud continent? Of alles tegelijk?

Muziektheatergezelschap BRODER (het vroegere TG Vagevuur) vindt - net als Het Nieuwstedelijk - zijn thema’s in bijzondere feiten die vaak al in de gleuven van het geheugen zijn gegleden, maar waarvan de littekens nog altijd voelbaar zijn (als het al niet terug open wonden worden). Zo verbeeldden ze eerder in ‘UB-29’ de gezonken Duitse duikboot waarvan de bemanning een stille dood stierf. In ‘De verdronken ballades van Testerep’ hadden ze het over het vergane eiland voor Oostende, en in ‘Rosa’ over de revolutionaire Rosa Luxemburg.

Met ‘Vrijstaat Moresnet’ gaat BRODER op datzelfde elan verder, maar voor het eerst komt alles zo goed bij elkaar. Regisseur Koen Boesman leverde een tekst af met een patine die herinnert aan Arne Sierens of Eric De Volder met zinnen als ’De wet is als een *laagske crème brulee*. Het glanst zo schoon maar één tik erop en ’t

is gebarsten'. De muziek van Peter Spaepen flirt met muziekregisters en -periodes van klassiek parlando naar rokerig cabaret tot bassende jazz en blaffende rap. En vooral: het is ook fijn gespeeld, met enkele straffe acteurs die lang niet te zien waren in het gesubsidieerd toneel (Van Landuyt, De Boeck) of onder de radar blijven (Yves De Pauw die de lach aan zijn gat heeft hangen maar ook kan ontroeren).

Het maakt van 'Vrijstaat Moresnet' totaaltheater zoals we het nog zelden zien, met een leesbare bijna didactische structuur. Het stuk is opgedeeld in hoofstukken en zelfs een voorstelling van de personages. BRODER vult zo een gat in de Vlaamse gesubsidieerde podiumkunsten, niet in het grote experiment maar in goed muziektheater met een (geschiedenis)les, zonder belerend te zijn.